

Wrocław, 19.12.2022

Prof. dr hab. Joanna Szczęk
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15b
50-140 Wrocław

Ocena

rozprawy doktorskiej p. Moniki Kasjanowicz-Szczepańskiej
pt. „Mathematische Lexik in der einsprachigen DaF-Lexikographie – ein Beitrag zur
Fachsprachendidaktik”

P. mgr Monika Kasjanowicz-Szczepańska przedłożyła do oceny rozprawę doktorską pt. „Mathematische Lexik in der einsprachigen DaF-Lexikographie – ein Beitrag zur Fachsprachendidaktik”. Praca liczy 286 numerowanych stron, składają się na nią wprowadzenie, osiem obszernych rozdziałów – w tym wyraźnie wydzielone części: teoretyczna (rozdziały 1-3 w części II) i badawcza (rozdziały 1-3 w części III), rozdziały poświęcone implikacjom leksykograficznym i glottodydaktycznym traktowane jako wnioski, bibliografia, załącznik oraz streszczenia w dwóch językach – języku polskim i języku angielskim.

We wprowadzeniu Autorka kreśli tło dla swoich rozważań i uzasadnia wybór tematyki, formułuje pytania badawcze, omawia również budowę pracy. Część teoretyczną dysertacji stanowi obszerny rozdział II, w którym na wstępie zaprezentowane zostały podstawy analizy. W mojej ocenie zasadniczą częścią rozprawy jest zawarta w rozdziale III analiza korpusu badawczego. Pracę zamykają wnioski, w których Autorka wskazuje na wypływające z przeprowadzonego badania implikacje leksykograficzne i dydaktyczne.

Praca jest skonstruowana prawidłowo, stosowne proporcje między częścią teoretyczną i empiryczną zostały zachowane. Do rozważenia przez Autorkę i ew. korekty pozostawiam tytuł rozprawy w języku niemieckim i polskim – użyte słowo *Beitrag*, które może sugerować, że praca może mieć nieco inny charakter. Może warto by było, w przypadku chęci opublikowania rozprawy rozważyć jednak użycie frazy: *Implikacje leksykograficzne i dydaktyczne*? To jest tylko sugestia, decyzja pozostaje oczywiście w gestii Autorki rozprawy.

Dookreślenia wymaga również w mojej opinii tytuł rozdziału II – jest on nieco enigmatyczny i nie zapowiada przedstawionych treści. Może warto byłoby doprecyzować, czego, jakiego obszaru/przedmiotu badań dotyczą podstawy teoretyczne prezentowane w tej części rozprawy. Stosownym uzupełnieniem byłoby wskazanie, co Autorka w tej części zawiera. Wątpliwości moje budzą również tytuły rozdziałów w części IV – 1 i 2 – rozumiem, że chodzi tu o wnioski – anonsowane implikacje. Może warto byłoby użyć jednak słowa *Wnioski*, co jednoznacznie wskazałoby na charakter tej części pracy.

Część teoretyczna rozprawy jest bardzo obszerna. Autorka omawia podstawy leksykografii monolingwalnej. Słusznie wskazuje tu na konieczność uwzględniania potrzeb użytkowników. Szeroko omawia w tym kontekście słowniki jednojęzyczne, co dodatkowo uzasadnia wybór przedmiotu badań. Myślę, że konieczne byłoby w tym miejscu (rozdział 1.1) wyjaśnienie terminu *Lernerwörterbuch*, ponieważ Autorka stosuje go na kolejnych stronach rozprawy jako określenie synonimiczne do określenia *einsprachiges Wörterbuch*. Po wprowadzeniu, w którym Autorka analizuje definicje, czytelnik znajduje listy cech analizowanych słowników i wymagań, które są tego typu publikacjom stawiane. Myślę, że dobrym pomysłem byłoby zamieszczenie w tej części pracy podsumowania w postaci np. tabeli, co w znacznym stopniu uzupełniłoby prowadzony wywód.

Kolejne części poświęcone są kompleksowemu omówieniu słowników języka niemieckiego jako języka obcego. Autorka bardzo sprawnie porusza się w literaturze przedmiotu i bardzo konsekwentnie prezentuje omawiane zagadnienia. Cennym uzupełnieniem tej części rozprawy jest chronologiczne omówienie słowników języka niemieckiego jako języka obcego w perspektywie historycznej. I tu również przydałoby się w mojej ocenie podsumowanie dot. charakteryzowanych prac – może tabelaryczne, które byłoby znakomitym uzupełnieniem tej części rozprawy. Praca zawiera bowiem podsumowanie tej części (str. 55-57), jest ono jednak w mojej ocenie nieco skąpe, zwłaszcza, jeśli uwzględni się ilość prezentowanych słowników.

W kolejnej części Autorka wskazuje na rolę omówienia słowników języka niemieckiego jako języka obcego w dydaktyce języków obcych. To również bardzo kompleksowo omówione zagadnienie. Bardzo cennym uzupełnieniem tej części jest rozdział poświęcony opracowaniom naukowym dot. omówień słowników języka niemieckiego jako języka obcego. Doktorantka dokonuje tu analizy tematycznej prowadzonych w tym zakresie badań i uzupełnia swoje rozważania wskazówkami bibliograficznymi. Może warto byłoby wskazać również na prace z zakresu frazeo- i paremiografii oraz sposobu lematyzacji i miejsca związków frazeologicznych i przysłów w słownikach języka niemieckiego jako języka obcego?

Rozdział poświęcony leksyce specjalistycznej otwierają rozważania teoretyczne ze wskazaniem stosownej literatury przedmiotu. W mojej ocenie należałoby tu również odwołać się do prac Thorstena Roelcke oraz np. Rafała Szuberta. Myślę, że istotne byłoby również wprowadzenie definicji *języka specjalistycznego*.

Bardzo cenne są rozważania Autorki dot. relacji między słownictwem ogólnym a specjalistycznym. Kolejny raz p. Kasjanowicz-Szczepańska potwierdza znakomitą znajomość literatury przedmiotu oraz swoje krytyczne na nią spojrzenie.

Rozdział 2.2 poświęcony jest leksyce matematycznej. Autorka prezentuje tu stan badań – myślę, że należałoby uzupełnić tę część o prace z zakresu frazeologii. Brak również prac Georga Schuppenera: Schuppener, G. (2002): *Die Dinge faßbar machen. Sprach- und Kulturgeschichte der Maßbegriffe im Deutschen. Sprache – Literatur und Geschichte. Studien Linguistik/ Germanistik 22.* Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter, 515 Seiten, ISBN 978-3-939211-06-8, Schuppener, G. (1996): *Germanische Zahlwörter – Sprach- und kulturgeschichtliche Untersuchungen insbesondere zur Zahl 12;* Leipzig: Universitätsverlag Leipzig, 178 Seiten, ISBN 3-931922-32-4, Schuppener, G. (2014): *Warum 21 einundzwanzig heißt. Die höheren Einerzahlwörter im Deutschen – Geschichte ihrer Bildung und Reformideen. Studia Interdisciplinaria Aenipontana 21.* Wien: Praesens, 160 Seiten, ISBN 978-3-7069-0819-1, Schuppener, G. (2016): *Deutsch-lateinische Zweisprachigkeit in frühneuhochdeutschen Werken zur praktischen Mathematik.* In: *Symbolae Cassovienses. Kaschauer Beiträge zur Sprache und Kultur. Košické listy o jazyku a kultúre 1*, S. 127-142. ISSN 2453-7136, Schuppener, G. (2016): *Zahlenangaben in Toponymen.* In: *Lăzărescu, Ioan/Scheuringer, Schuppener, G. (2013): Im Anfang war das Zahlwort.* In: *Bartoszewicz, Iwona/ Szczęk, Joanna/ Tworek, Artur*

(Hrsg.): Im Anfang war das Wort I. Linguistische Treffen in Wrocław 8. Breslau. Dresden: Neisse, S. 281-286. ISBN 978-3-86276-084-8, Schuppener, G. (2011): Sprachwissenschaft und elementare Mathematik – Berührungspunkte, in: Bartoszewicz, Iwona/ Szczęk, Joanna/ Tworek, Artur (Hrsg.): Germanistische Linguistik im interdisziplinären Gefüge I. Breslau/ Dresden: Neisse, S. 29-37. ISBN 978-3-86276-026-8, Schuppener, G. (2005): „Aller guten Dinge sind drei.“ Die Zahl Drei in Phraseologismen. In: Fix, Ulla/ Lerchner, Gotthard/ Schröder, Marianne/ Wellmann, Hans (Hrsg.): Zwischen Lexikon und Text. Lexikalische, stilistische und textlinguistische Aspekte. Abhandlungen der Sächsischen Akademie der Wissenschaften. Philologisch-historische Klasse. Bd. 78. Hf. 4. Leipzig: Verlag der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig, S. 348-357. ISBN 3-7776-1403-3.

Część przeglądową pracy zamyka charakterystyka występowania leksyki specjalistycznej w słownikach ogólnych języka niemieckiego oraz w słownikach języka niemieckiego jako języka obcego. To bardzo solidne opracowanie, w którym Autorka prezentuje swoje krytyczne spojrzenie na omawianą problematykę. Uzupełnieniem jest obszerna tabela, w której Doktorantka prezentuje przegląd słowników języka niemieckiego jako języka obcego pod kątem występowania w nich słownictwa specjalistycznego oraz stosowanych kwalifikatorów z tego zakresu.

Część empiryczną rozprawy otwiera opis projektowanego badania. Autorka wskazuje tu również na potencjalnych odbiorców swojej pracy. Kolejna część to cele badania oraz opis materiału źródłowego. Autorka wskazuje tu na trzy słowniki, z których jeden (Wahrig 2008) jest dość zaawansowany wiekiem. Może warto by było jednak rozważyć uzupełnienie analizy o bardziej aktualny słownik? Kryteria dot. doboru słowników są spójne, chociaż zastanawia użycie sformułowania na str. 119 – *słowniki, które mają największą ilość leksemów*. Co oznacza to sformułowanie? W oparciu o jakie kryteria jest formułowane to stwierdzenie?

Kolejna część poświęcona jest kryteriom doboru materiału empirycznego oraz metodyce badawczej. Autorka bardzo świadomie i prawidłowo projektuje kolejne kroki analizy. Zaproponowane metodyka jest prawidłowa i w sposób optymalny pozwala na przeprowadzenie analizy. Uzupełnieniem jest charakterystyka słowników i tu również przydałoby się w mojej ocenie podsumowanie tabelaryczne. Rozdział 3 zawiera obszerną tabelę dot. lematyzacji leksyki matematycznej w słownikach języka niemieckiego jako języka specjalistycznego. Tabela zawiera bardzo cenne dane, uzupełnione uwagami Autorki.

W kolejnych częściach pracy Doktorantka omawia występowanie terminów matematycznych w mikrostrukturze haseł słownikowych, analizuje zebrane słownictwo pod kątem przynależności do subobszarów/-dyscyplin matematycznych, omawia na wybranych przykładach komentarze semantyczne. Cenny rozdział 3.3.1 poświęcony jest definicjom. Autorka wskazuje tu na typy definicji, które można odnaleźć w analizowanych słownikach oraz na ich funkcjonalności.

Przedmiotem rozdziału 3.3.2 są przykłady w hasłach słownikowych. Rozważania te otwiera przegląd dot. rodzajów przykładów. Myślę, że korzystnym uzupełnieniem tej części pracy byłoby wskazanie na różnice między terminami *Beispiel* i *Beleg* oraz przytoczenie z literatury przedmiotu argumentów dot. pochodzenia przykładów.

Kolejne części pracy poświęcone są dodatkowym elementom eksplikującym znaczenie omawianych terminów w nalizowanych słownikach.

Ostatni rozdział pracy to wnioski, w których Autorka referuje wyniki badania oraz formułuje implikacje leksykograficzne i dydaktyczne. Wnioski są prawidłowe i ciekawe poznawczo. P. mgr Monika Kasjanowicz-Szczepańska doskonale radzi sobie z materiałem badawczym i w sposób syntetyczny i samodzielny omawia wyniki przeprowadzonej analizy. Wybrany model opisu i analizy

wydaje się optymalnie dobrany do przedmiotu badań. Autorka formułuje we wnioskach tezy zarówno natury ogólnej, jak i szczegółowe w odniesieniu do poszczególnych kryteriów analizy.

Rozprawę zamykają bardzo obszerny spis literatury, streszczenie w języku polskim i angielskim.

Praca jest napisana **bardzo poprawną niemiecką, bardzo nieliczne** usterki językowe, gramatyczne, stylistyczne, interpunkcyjne oraz typograficzne zaznaczam w manuskrypcie.

W mojej ocenie dysertacja zawiera bardzo wiele cennych sformułowań, zwłaszcza w części poświęconej analizie korpusu i formułowanych implikacji leksykograficznych i dydaktycznych. Z tego też powodu byłoby wskazane, aby po wprowadzeniu stosownych korekt i uzupełnień praca ukazała się drukiem. Ze swojej strony mogę Autorkę do tego serdecznie zachęcić. Decyzja ta pozostaje oczywiście w Jej dyspozycji.

Podsumowując uważam, że przedłożona do oceny praca p. mgr Monika Kasjanowicz-Szczepańskiej jest bardzo wartościowa pod względem poznawczym i naukowym i **zasługuje na wyróżnienie**. Sposób przeprowadzenia analizy i prowadzenia wywodu naukowego świadczą o dużej samodzielności i dojrzałości Autorki. Wskazane powyżej zastrzeżenia i uwagi krytyczne z mojej strony nie umniejszają walorów pracy. Stwierdzam również, że dysertacja stanowi istotny wkład w badania naukowe, zwłaszcza ze względu na badanie korpusowe i modelowy sposób analizy. Przeprowadzona analiza świadczy o posiadaniu przez Autorkę nie tylko ogólnej wiedzy językoznawczej, ale również umiejętności analitycznych. Dysertację oceniam bardzo pozytywnie, rozprawa **w pełni** spełnia podstawowe warunki stawiane pracom doktorskim określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 19.01.2018 r. oraz Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

W związku z powyższym przedkładam Radzie Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego wniosek o dopuszczenie p. mgr Moniki Kasjanowicz-Szczepańskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie przedkładam Radzie Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego wniosek o wyróżnienie pracy.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Joanna Bręka'.